

Про козу-дерезу

Кіра Муратова вперше зняла короткометражний фільм. Мабуть, не від хорошого життя, адже вже кілька років вона прагне продовжити роботу над «історіями», написаними Р.Литвиною, авторкою сценарію «Трьох історій», але через проблеми з фінансуванням здійснити це не вдається. А життя кожного дня пропонує такі унікальні сюжети! Спокушає на те, щоб утримати їх на кіноплівці. Так і виникла невибаглива, на перший погляд, але містка оповідь — сюжет із наших днів.

«Лист в Америку»

Автор сценарію **С.Четвертков** ■ режисер **К.Муратова** ■ оператор **Г.Карюк** ■ художник **Є.Голубенко** ■ Одеська кіностудія на замовлення Міністерства культури і мистецтв України ■ 1999

■ Ута Кільтер у фільмі «Лист в Америку».

Фото Євгена Голубенка.



«Лист в Америку» — назва буквальна. Герой фільму (Сергій Четвертков) не є прихильником епістолярного жанру (та й хто сьогодні любить писати листи!), але йому запропонували наговорити на відеокасету усного листа до свого приятеля, який живе в Америці, очевидно, в минулому також одесита. Герой фільму (можна допустити, що поет) робить зусилля над собою, щоб вимовити кілька фраз — відчувається, що говорити йому нема чого і відсутній настрій, без якого спілкування, навіть через відеокамеру, втрачає сенс. Тільки наполягання знайомого спонукають до кількох чергових фраз, які нічого не означають. Але цей епізод був тільки преамбулою, увертюрою до фільму...

Кіра Муратова завжди охоче зверталася до побутових реалій і різних, скажімо так, хатніх проблем своїх персонажів, але в цьому фільмі вона, окрім проблеми помешкання, вдається ще й до архетипічного образу для увиразнення ситуації. Відразу пригадується коза-дереза з народної казки, яка зайняла зайчикову хатку, і ніхто не може звідти її вигнати. У фільмі жінка, яка зняла квартиру головного героя і повинна йому регулярно сплачувати, — це сучасний варіант кози-дерези: вона не хоче ні платити, ні виселятись (про козу рога-ту є навіть пряма згадка у тканині фільму, коли жінка, заграючи до свого коханця, вимовляє слова дитячої приповідки «Іде коза рогатая...»).

Крім того, режисер вибудовує житейську колізію як психологічний поєдинок героїв, один з яких є переслідувачем, інший — жертвою. Все ускладнюється тим, що переслідувач (точніше, переслідувачка) вдягає маску жертви й обдурює податливого, готового вірити її вигадкам господаря квартири. Й хоча він настроює себе на рішучий лад, йдучи за грішми, проворна квартирантка без особливих труднощів «обробляє» його. І тільки з другої спроби вдається йому добути трохи грошей і то не без морального терору (квартирантка вдається до цинічної брехні, мовляв, гроші за квартиру вона змушена заробляти своїм тілом).

«Лист в Америку» — не просто побутова історія. Він є свідченням соціальних та етичних негараздів у суспільстві. Через вимушене безробіття герой здає квартиру, сам перетворившись у бомжа. Ми бачимо зріз

суспільства, в якому законні власники квартир, інтелекту, робочих рук, таланту змушені перетворюватись на прохачів. А той, хто в них цю власність загарбав, нахабно маніпулює їхньою свідомістю, випробовує їхнє терпіння, вдаючись до звичного засобу — цинічної брехні. У фільмі влучно показано дійсність, через буденну життєву колізію поставлено діагноз. Розперзаність одних і безпомічність інших.

Врешті, накопичену злість, агресивність герой спрямовує не проти того, хто його грабує, принижує і обдурює, а проти свого далекого і благополучного приятеля, що живе без будь-яких проблем в Америці. Фінал фільму — і є той самий лист, який врешті надиктовує герой перед відеокамерою. Він вимовляє віршовані рядки, немов вистрілюючи їх. В них — його біль, безвихідне становище.

Фільм було показано на МКФ у Венеції (1999) та МКФ у Берліні (2000). В жовтні минулого року його відзначили спеціальним призом журі на МКФ «Молодість» у Києві. Світова кіноспільнота вшановує творчість Кіри Муратової. В Берліні 1999 року вона одержала нагороду Берлінської Академії мистецтв за внесок у світове кіно. 2000-го року на цьому фестивалі їй дісталась премія Американського фонду кіно за внесок у кіномистецтво. Але для Кіри Муратової найвища нагорода — можливість працювати. Як вона сказала в одному інтерв'ю: «Робити кіно — це як наркотик, до якого звикаєш, а його то дають, то відбирають. Та коли не дають, ти все одно намагаєшся».